

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 11, jaargang 10, november 2010

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

De tiende jaargang van de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* (tot april 2003 *Nieuwsbrief Vereniging PBC's*) nadert zijn einde. Wat met die tiende jaargang ook het einde nadert, is de Nieuwsbrief zelf. Toen ik in januari aan deze jaargang begon, stelde ik mezelf al de vraag: hoe lang wil ik doorgaan? Is 10 jaar niet een mooie periode? Wordt het niet tijd voor een andere aanpak? Over de drie in januari net gevormde instellingen in Den Haag schreef ik: "Maar wie heeft straks eigenlijk *de regie*? Zijn de gemeenten onder de indruk van de handtekening onder het Bibliotheekcharter van **drs. A.A.M. Brok**, voorzitter van de VNG-delegatie Cultuur en Media, en de provincies geïmponeerd door de handtekening van **drs. H. van Waveren**, voorzitter van de IPO-adviescommissie Cultuur? Hmm. Het jaar 2010 belooft een feest te worden voor kritische vrienden van het openbare bibliotheekwerk." Was het ook een feest (afgezien van het feest in Maastricht dat nog moet komen)? Hmm.

Journalistiek gezien was het zeker weer een boeiend jaar en in die zin zeer geslaagd. Of het openbare bibliotheekwerk er ook beter van geworden is, is moeilijker te zeggen: dat hangt immers van de vraag af wat je wilt verstaan onder goed openbaar bibliotheekwerk en daarover lopen, zoals bekend, de meningen nogal uiteen. Dit betekent dat er ook in 2011 en volgende jaren weer voldoende stof zal zijn voor bibliojournalistieke benaderingen van ontwikkelingen in en rond het bibliotheekwerk. Wat zijn de feiten, wat is propaganda? Hoe moeten we de feiten duiden? Ik ga daar ook mee door, maar niet in de vorm van de Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk.

In de loop van 2010 werd duidelijk dat *Bibliotheekblad* per 2011 gaat beginnen met een journalistieke website. **Eimer Wieldraaijer**, de hoofdredacteur, heeft me gevraagd of ik daar voor het soort nieuws dat nu in de Nieuwsbrief staat aan wil meewerken. Ik heb hem, de PSO's en het NvD-bestuur verteld

dat ik dat graag doe. Journalistieke bundeling van krachten lijkt me in deze tijd en in deze branche, waarin de bevordering van het vrij verkeer van informatie belangrijker is dan ooit, een goede gedachte. PSO's en NvD-bestuur zijn het daarmee eens.

Naast de bijdragen aan de website, blijf ik de *Analyse* - die grotendeels ontleend was aan m'n commentaren en opiniestukken in de Nieuwsbrief - schrijven voor de papieren edities van Bibliotheekblad. En daarnaast ben ik van plan voor iedereen die op de maillijst van de Nieuwsbrief staat een attentingsdienst te maken, die, als het goed is, vaak zal verwijzen naar de website van Bibliotheekblad. Maar ik sluit niet uit dat daar ook wel eens een in cyberspace circulerend, of in de trein gevonden rapport bij zal kunnen komen. Het moet z'n vorm vanzelf gaan vinden, in wisselwerking met de lezers.

Wim Keizer,
18 november 2010

NvD-themabijeenkomst

"Winkel- en verheffingsmodel leiden beide tot ondergang"

"Beide modellen leiden op den duur naar de ondergang". Dat zei **Frank Kalshoven**, directeur van de ArgumentenFabriek, op 11 november tijdens een forumdiscussie op de door het Netwerk van Directeuren georganiseerde themabijeenkomst over *winkel- of retailformules* in het openbare bibliotheekwerk tegenover de *aloude volksverheffing*. In de uitnodiging van het NvD aan zijn leden stond, naar aanleiding van de verschillende meningen over de beste aanpak voor de toekomst: "Het experimenteren met mogelijkheden uit de retail is één van de gekozen mogelijkheden. Ondanks de eerste aansprekbare resultaten, zijn er ook kanttekeningen. Wordt het onderscheid tussen profit en de publieke zaak zo niet te diffuus? Waar moeten we de burger als consument benaderen en waar de consument juist als burger aanspreken?"

Het *winkelmodel* was het ene model dat 11 november werd besproken. Daartegenover werd gezet het *verheffingsmodel*. Volgens Kalshoven leiden ze, in zuivere vorm, beide naar de ondergang. Conclusie: kijk naar mengmodellen.

Forum afspiegeling

Aan het begin van de forumdiscussie peilde Kalshoven de meningen in de zaal. Die bleken uit te komen op 13 voor het winkelmodel en 20 voor het verheffingsmodel. Het forum bleek daar een afspiegeling van: **Tineke van Ham** (Rijnbrink Groep) pleitte voor het winkelmodel, **Sjaak Driessen** (Bblthk Wageningen) en **Mari Nelissen** (Bibliotheek Maasland) waren voor het verheffingsmodel. (Zie overigens ook de special van de Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk van mei en de bijdrage van Mari Nelissen in het juninummer).

Gedwongen na te denken

Tijdens de sessies in vier groepen met medewerkers van de ArgumentenFabriek waren alle deelnemers overigens al gedwongen geweest goed na te denken over beide modellen. De ArgumentenFabriek ([www.argumentenfabriek](http://www.argumentenfabriek.nl)) is een onafhankelijk analysebedrijf dat organisaties helpt bij het inzichtelijk maken van complexe problemen, door het visualiseren van informatie. Dat gebeurt op zogenaamde argumentenkaarten. De NvD-leden krijgen de resultaten van hun sessies te zien op dergelijke kaarten.

De modellen waren doelbewust, voor de argumentaties, zwart-wit neergezet. In het winkelmodel gaat het om de burger als consument, om leveren wat de consument vraagt. In het verheffingsmodel gaat het om de burger als burger, om de maatschappelijke waarde van de bibliotheek. In vier groepen moesten de deelnemers uitvoerig en systematisch in vier sessies naar voren brengen welke argumenten ze voor en tegen beide modellen hebben. Alle argumenten werden opgeschreven, net zo lang tot er geen argumenten meer genoemd werden. Daarna werden ze gewogen door per deelnemer punten toe te kennen (waarbij per deelnemer 5 punten waren te verdelen).

Toekomst

Sjaak Driessen pleitte in de forumdiscussie voor het verheffingsmodel, volgens hem het meest toekomstbestendige model. Tineke

van Ham (vanuit haar ervaringen als directeur Bibliotheek Zwolle) vond juist dat het winkelmodel de bibliotheek kan veiligstellen voor de toekomst. Zij wees op de klinkende resultaten die er al met het model behaald zijn. Mari Nelissen vond het winkelmodel getuigen van korte-termijn-denken. Je krijgt een snelle omzet, maar voor de langere termijn kom je er niet mee.

Kalshoven vroeg in hoeverre een bibliotheek met een winkelmodel nog verschilt van een goede boekhandel. Als het antwoord is dat het maar een beetje is, voorzagt hij een groot probleem. Van Ham antwoordde dat een bibliotheek met een winkelmodel geen winkel is: er wordt niets verkocht. Kalshoven vroeg of je toch niet de markt van de boekhandel bederft. De bibliotheek bestrijdt het marktfalen, maar wat is met een winkelmodel nog het ultieme bestaansrecht van de bibliotheek? Van Ham zei dat de Bibliotheek Zwolle wel degelijk inspeelt op haar maatschappelijke rol. **Wouter van Heiningen** (Maas-luis-Midden-Delfland) vond het een non-discussie, daar volgens hem geen strenge grens te trekken is tussen het winkelmodel en het verheffingsmodel. Kalshoven bleef echter problemen houden met de rol van de bibliotheek in de bestrijding van het marktfalen, als zij winkelmodellen toepast.

Frans Bergfeld (Waterland) zei dat de bibliotheek wel het marktfalen bestrijdt. Niet iedereen heeft het geld om zelf boeken te kopen. Boeken van een bibliotheek kun je terugbrengen, dingen die je in een winkel koopt niet.

Huis van de stad of het dorp

Driessen vond dat de bibliotheek er voor de maatschappij is, betaald door de overheid (voornamelijk de gemeenten). Een feit is nu dat het medium boek op de terugweg is. En de informatiefunctie is lang niet zo goed als we pretenderen. De bibliotheek is geen toegangspoort tot alle informatie. Lokaal is er echter grote behoefte aan een plek voor mensen die niet afhankelijk is van de grillen van de markt.

Nelissen zei dat de bibliotheek een cultuurpolitiek instrument is en dus per definitie niet een business. Het is je cultuurpolitieke opdracht de burger toe te rusten. Door de overload aan informatie zit de bibliotheek in een crisis en daar is geen makkelijke oplossing voor. Driessen zag de bibliotheek als een huis van de stad of het dorp. Als voorbeeld van zo'n huis noemde bij de OBA: een traditionele opvatting van bibliotheekwerk vorm-

geven met moderne middelen. Hij zag daar meer toekomst in dan in het winkelconcept. Nelissen zag het winkelconcept als een gevolg van vraaggericht bibliotheekwerk. Waar het om gaat is of de bibliotheek vraaggericht wil zijn of de burgers wil toerusten, verheffen, vorm wil geven aan de waarden die de bibliotheek heeft.

Valkuil naar twee kanten

Kalshoven vond dat we met deze discussie naar twee kanten in een valkuil stappen. Als het winkelmodel wordt doorgezet, kan de NMa zeggen: *dicht met die tent*. Aan de andere kant is het de vraag of de bibliotheek wel het doeltreffendste instituut is voor verheffing. Driessen antwoordde dat in zijn huis van de stad de bibliotheek is opgenomen. Het accent ligt op de publieke ruimte, een ruimte zonder commercieel bombardement, waar mensen worden geconfronteerd met meningen die er toe doen. Dat is wat anders dan een retailbibliotheek. Kalshoven vond dit wel wat meer dan een verheffingsmodel en kwam vervolgens met zijn in de aanhef genoemde mening dat beide modellen, in zuivere vorm, naar de ondergang leiden.

Joker in de mouw

Hij vroeg wie er een mengmodel wilde. Dat bleek iedereen te zijn, niemand wilde dus één van de zuivere modellen. Kalshoven: "Jullie hielden allemaal een joker in de mouw."

Eric Wetzels (Maastricht) zei dat verheffing het doel is en het winkelconcept een middel. En het is een tijdelijk middel. Van Ham bevestigde die mening: zij ziet het winkelmodel als een tijdelijke oplossing om tijd te kopen. Nelissen was het wel eens met dat tijd rekenen, maar meende dat je er dan wel voor moet zorgen dat de kennis die je voor de toekomst nodig hebt in de bibliotheek blijft. Oefen mensen daarin. Dat je straks bibliotheekwerk zonder de distributiefunctie kunt gaan doen. Straks gaat het niet langer meer om de distributie, maar wel om de ontsluiting.

Fred Geelen (Schunk* Heerlen) was niet zo voor een mengvorm, maar meer voor een differentiatievorm. In plaats van diffuus te zijn, kun je beide vormen beter uit elkaar halen. "Om het ene te kunnen doen, moet ik voor het andere wel meer geld vragen."

Toekomst onzeker, welke dromen?

Op de vraag van Kalshoven wie er allemaal als concurrent worden gezien voor de verhef-

fingsrol kwamen instellingen als boekhandel, krant en schouwburg. Daar werd tegenin gebracht dat dit (ook) onze partners zijn. Kalshoven eindigde met de uitspraak: "Jullie hebben donders goed in de gaten dat jullie toekomst onzeker is." Tot slot wou hij nog van de panelleden weten waar zij van dromen.

Mari Nelissen: "Dat de burger rijk wordt van de bibliotheek."

Tineke van Ham: "Dat het om mensen gaat, om mensen die we omringen met alle bronnen die we nu en straks hebben."

Sjaak Driessen: "Was je er gisteren bij?"

Kalshoven: "Waarbij?" Driessen: "Dat bedoel ik juist."

Huis van de democratie

Tussen het argumenten uitwisselen door was er ook nog een spreker: **Nel van Dijk**, waarnemend directeur van het *Huis voor democratie en rechtsstaat*. Haar inleiding had als titel: *De kunst van het betrekken van mensen bij politiek en samenleving*. De taak van het Huis voor democratie is informatie te verstrekken over politieke en maatschappelijke processen en de burgers stimuleren er actief aan deel te nemen. Maar hoe doe je dat in een tijd waarin mensen zich, zo lijkt het, vooral als consument gedragen.

Van Dijk schetste de ontwikkelingen van de laatste vijftig jaar in de samenleving, de kenmerken van deze tijd, de betekenis ervan voor het gedrag van burgers en de vraag hoe je daarmee moet omgaan. Ook noemde ze de succesvolle projecten van het Huis.

Individualisering

Een ontwikkeling van de laatste vijftig jaar is dat de verzuiling geheel verdwenen is en dat zaken die voor iedereen vanzelfsprekend waren op losse schroeven staan of volstrekt ongeloofwaardig zijn geworden. De communicatie is totaal veranderd, sociale netwerken zijn belangrijker dan de telefoon.

Kenmerken nu zijn individualisering, snelheid en oppervlakkigheid, een enorm aanbod van ongefilterde informatie, het ik of jij belangrijker dan het wij. "Ik zeg niet dat het beter of slechter is, maar het is vooral anders."

Voor het gedrag betekent dit dat ideeën snel geconsumeerd worden, dat men informatie gratis wil hebben en dat ingewikkelde informatie nauwelijks meer overkomt. Veel mensen hebben niet meer zo'n zin in moeilijke informatie, hoewel er nog wel een deel is dat hier geen moeite mee heeft. "Maar juist ten

aanzien van de mensen die je graag zou willen bereiken is het lastiger. Toch hebben wij een missie waar we iets mee willen.”

Nieuwe middelen en wegen

Van Dijk vond dat het geen zin heeft op de oude weg door te gaan. Nog eens een keer uitleggen helpt niet. Je moet op zoek naar nieuwe middelen en nieuwe wegen. Naar hapklare brokken aanleveren, op een luchtige manier, waarin verschillende lagen zitten, naar “infotainment”. Met die lagen doelde ze vooral ook op internet. Een succesvol project van het Huis is de *Stemwijzer*. Dat is een educatief instrument, waarbij de verschillen in opvattingen tussen de politieke partijen duidelijk worden en deelnemers ook kunnen zien welke partij het dichtstbij de eigen opvattingen staat of het verst weg. Je kunt in minder dan tien minuten iets doen met de *Stemwijzer*, maar er ook tijd voor nemen en veel verder zoeken naar informatie. Andere succesvolle projecten zijn de stemmentracker, de begrotingswijzer en de scholierenverkiezingen.

Kern van de boodschap van Van Dijk: zoek naar wegen die aansluiten bij wat de moderne burgers beweegt, maar ook bij wat je zelf als missie hebt. Begin vanuit het ik en jij, anders gaat het mis.

Gewogen argumenten

Wim Keizer

In de groep waar ik aan deelnam waren de argumenten voor en tegen beide modellen die na weging de meest punten kregen als volgt:

Tegen het winkelmodel:

Het gevaar is dat het middel het doel wordt: 17 punten.

Voor het winkelmodel:

Je moet mensen eerst wel binnen hebben om ze te kunnen verheffen: 9 punten

Tegen het verheffingsmodel:

Andere instellingen doen al aan verheffing: 14 punten.

Voor het verheffingsmodel:

Geen tijd meer om punten aan de argumenten toe te kennen.

Enkele ervan: De bibliotheek is er voor opgericht, door je te richten op de officiële doelen schep je maatschappelijke meerwaarde. De samenleving heeft belang bij goed geïnfor-

meerde burgers. Er is behoefte aan een niet-commerciële vrijplaats. Tegenwicht bieden aan de verplating van het informatieaanbod.

Beantwoording vragen

Bezuinigingen gemeenten: hoe erg wordt het werkelijk?

Wim Keizer

Weinig bibliotheken krijgen in 2011 te maken met bezuinigingen die voor de hele bibliotheek boven de 20% uitvallen of die leiden tot een subsidiebedrag dat onder het instapniveau (prijsspeil 2003) komt. Basisbibliotheken met meerdere gemeenten krijgen ook weinig te maken met één of meer gemeenten die 20% bezuinigen.

Deze voorzichtige conclusie trek ik uit de beantwoording van vragen die ik via het Netwerk van Directeuren en via mijn provinciale contactpersonen heb gesteld aan alle bibliothekdirecteuren. De vraag was:

Zou ik van jullie morgen horen:

- welke gemeenten voor 2011 meer dan 20% bezuinigen?
- welke basisbibliotheken (indien bekostigd door meerdere gemeenten) over de hele linie met meer dan 20% bezuiniging geconfronteerd worden?
- welke basisbibliotheken onder het instapniveau (prijsspeil 2003, d.w.z. € 11 per inwoner tot 30.000 inw.; € 12 voor 30.000 - 90.000 inw. en € 15 voor boven 90.000 inw., exclusief huisvestingskosten) gaan komen?

De conclusie is voorzichtig, omdat waarschijnlijk nog niet iedereen die het betreft de vragen heeft beantwoord.

Na 2011 ernstiger

Uit de reacties bleek dat de situatie voor 2012 en volgende jaren in een aantal gevallen wel (veel) ernstiger dreigt te worden. Veel reagerenden lieten overigens, los van de exacte vraagstelling, weten hoe de situatie in hun gemeente(n) wordt, ook als de bezuiniging minder dan 20% is of wordt en men boven het instapniveau blijft.

Enkele bibliotheken krijgen er geld bij, maar die durven dat in deze tijden nauwelijks te zeggen...

Biblionet Groningen meldde dat Winschoten in 2011 20% gaat bezuinigen. Vier (van

de 23) gemeenten hebben plannen voor 2012 en 2013, waarvan twee boven de 20% (n.l. 25% en 32%). Over de hele linie dreigt BiblioNet 10% aan gemeentelijke subsidies kwijt te raken, waarmee het afdaalt naar het instapniveau.

De drie reacties uit **Friesland** gaven aan dat er in 2011 geen bezuinigingen boven de 20% verwacht worden.

In **Drenthe** dreigt Meppel in 2012 onder het instapniveau te zakken en komen Assen en Coevorden in 2012 boven de 20%.

Overijssel, Flevoland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg: idem als Friesland.

In **Gelderland** zijn twee basisbibliotheken waar een gemeente na 2011 onder het instapniveau dreigt te komen. Voor de BB Brummen-Voorst is dat de gemeente Voorst (met collegeplannen om vanaf 2012 50% te bezuinigen) en voor de BB Oost-Achterhoek de gemeente Berkelland, met plaatsen als Borculo, Eibergen, Neede en Ruurlo, die in 2012 50% en in 2013 100% wil bezuinigen. De andere twee gemeenten van deze BB zijn Oost-Gelre (met de plaatsen Groenlo en Lichtenvoorde) en Winterswijk. Oost-Gelre heeft nog geen aankondigingen gedaan, Winterswijk 20% in 2013. Van de BB Veluwezoom (met gemeenten Rheden, Rozendaal en Renkum) komen bezuinigingen van Rheden in 2013 boven 20% uit.

Verder willen Wijchen en Barneveld na 2011 zodanig bezuinigen dat de bibliotheken onder het instapniveau zullen komen.

Van de BB Rivierenland wil de gemeente Buren stoppen met bibliotheekwerk

In **Noord-Holland** krijgt de BB Waterland te maken met één fors bezuinigende gemeente: Graft-de Rijp (41% in 2012).

In **Zuid-Holland** heeft de BB Bollenstreek te maken met één fors bezuinigende gemeente: Teylingen (met de plaatsen Sassenheim, Voorhout en Warmond) 35,5% in 2012-2014. De BB komt dan onder het instapniveau. Bibliotheek Gouda heeft aankondigingen van 15% in 2012 en 20% in 2013 en volgende jaren. Komt dan onder het instapniveau. Bibliotheek Westland (bijna 100.000 inwoners) zit nu al onder het instapniveau, maar heeft nog geen bezuinigingsaankondigingen. Bibliotheek Vlaardingingen moet in 2011 10% en in 2012 20% bezuinigen.

In **Zeeland** heeft de BB Zeeuws-Vlaanderen te maken met één gemeente (van de drie) die fors bezuinigt: Sluis. In 2010 25%, in 2011 5% erbij. De hele BB komt daarmee onder het instapniveau.

Bibliotheek Vlissingen moet in 2012 structureel een bezuiniging van 27,5% bereiken hebben

Financiële positie gemeenten

Wat de prognoses van de financiële situatie van de gemeenten betreft zijn er tegenstrijdige berichten. Al eerder (vorige Nieuwsbrief) werd gemeld dat de korting op het Gemeentefonds, volgens berekeningen van de VNG, erg zal meevallen. Maar er zijn twee andere factoren die de financiële positie juist negatief beïnvloeden: de verliezen op bouwgrondexploitatie en de decentralisatie van rijkstaken naar het gemeentelijke niveau zonder dat er voldoende geld mee komt.

Binnenlands Bestuur 44 van 5 november 2010 maakte melding van een inventarisatie van Deloitte waaruit blijkt dat de gemeentelijke verliezen op bouwgrondexploitatie minimaal wel € 2,4 miljard kunnen bedragen. Zie: www.binnenlandsbestuur.nl.

Wordt vervolgd.

Voor meer bezuinigingsnieuws (petitie, publiciteit, brieven, Kamervragen): zie VOB-site, www.debibliotheken.nl.

Er zijn twee ondergrenzen: instapniveau en certificering

Is er een relatie tussen de certificeringseisen en het instapniveau? Die vraag rees naar aanleiding van de brief aan de VOB van 22 bibliotheken die door gemeentelijke bezuinigingen onder het instapniveau dreigen te zakken dan wel niet meer kunnen voldoen aan de certificeringseisen.

Enig speurwerk leerde dat er geen directe relatie is tussen instapniveau en certificeringseisen, hoewel bibliotheken met meer geld natuurlijk wel betere mogelijkheden hebben om aan de certificeringseisen te voldoen. Maar de wel eens vaker genoemde vierdeling blijft gelden: kost weinig - biedt weinig, kost veel - biedt veel, kost veel - biedt weinig, kost weinig - biedt veel.

In het verleden zijn er bibliotheken gecertificeerd die niet het instapniveau haalden. Die vallen dus in de voor wethouders ideale categorie: kost weinig – biedt veel (althans genoeg voor certificering).

Maar er zijn ook bibliotheken die (ruim) boven het instapniveau zaten en toch niet gecertificeerd konden worden. Die vallen meer in de categorie: kost veel – biedt weinig (althans niet genoeg voor certificering).

Hoe dan ook, in de praktijk zijn er twee soorten ondergrenzen: een financiële (instapniveau) en een inhoudelijk/procedurele (certificeringseisen) die niet één op één samenvallen.

Het Bibliotheekcharter (dat geen juridische rechtskracht heeft) zegt op pagina 4 onder het kopje “De gemeenten en de basisbibliotheken” dat het bestaande instapniveau tenminste blijft gehandhaafd. En onder hetzelfde kopje staat: “Basisbibliotheken zijn voor een nader te bepalen datum gecertificeerd op basis van nieuwe certificeringsnormen.”

Het bestuur van de Stichting Certificering bestaat volgens het Charter uit twee leden op voordracht van de VOB, twee op voordracht van de VNG en één op voordracht van het SIOB.

In de statuten van de huidige VOB is (en van de nieuwe branchevereniging wordt) bepaald dat de leden-rechtspersonen gecertificeerd moeten zijn door de Stichting Certificering. Dit moet uiterlijk 1 januari 2014 geschied zijn.

In de VNG-bijeenkomsten voor bestuurders en ambtenaren, op 22 (Almere), 25 (Dordrecht), 29 november (Deventer) en 2 december (Tilburg) wordt aandacht besteed aan de certificering. Zie www.vng.nl.

Brabantse netwerkbibliotheek instrument provinciaal beleid

De Brabantse Netwerkbibliotheek, het samenwerkingsverband van PDO (Vereniging van Brabantse bibliotheken) en PSO (Cubiss), heeft aangegeven dat de Netwerkbibliotheek een belangrijk instrument is in de uitvoering van het provinciale beleid. Dat is gedaan in een brochure met de naam *De bibliotheek hoort bij Brabant*. De directe aanleiding voor het maken van de brochure is dat GS van Noord-Brabant volgens Provinciale Staten in oktober nog geen uitvoering hadden gegeven aan de uitspraak dat bezien moet worden hoe de maatschappelijke effec-

ten (kwaliteit, innovatie en efficiency) van het bovenlokale bibliotheekwerk behouden kunnen blijven. Die uitspraak is gedaan toen PS in juni het plan van GS afwezen om in een aantal jaren de gehele subsidie aan Cubiss stop te zetten.

Drie domeinen

De Brabantse netwerkbibliotheek (BNB) heeft een matrix gemaakt, waarin al haar activiteiten zijn gerelateerd aan de door Provinciale Staten vastgestelde *Agenda van Brabant*. De brochure laat de belangrijkste daarvan zien, in drie domeinen:

- de BNB levert een wezenlijke bijdrage aan de kenniseconomie en aan een beter vestigingsklimaat;
- de BNB levert een wezenlijke bijdrage aan de sociale cohesie;
- de BNB is één van de gewenste slagvaardige netwerken die continu slimme en waardevolle allianties aangaan met andere netwerken in Brabant (netwerkende netwerken).

Benutten talenten

Bij a. zegt de brochure: “Een fijnmazig bibliotheeknetwerk zoals in Brabant doet precies datgene waar een kenniseconomie om vraagt: het benutten van talenten van mensen door informatie en kennis te verspreiden – neutraal en laagdrempelig, dicht bij de mensen zelf. Betrouwbaarheid en de kwaliteit van informatie vragen extra aandacht in een tijd waarin mensen informatie zoeken via het grotendeels commercieel gedreven internet. Uit onderzoek blijkt dat zelfs jongeren die wel toetsenvaardig zijn, de kwaliteit van informatie slecht kunnen beoordelen. Bovenlokaal wordt daarom veel aandacht besteed aan het bevorderen van mediawijsheid, onder meer via de ontwikkeling van een speciale site rond thema’s als veilig internet en games, “Bramediawijs” genaamd, waar landelijk veel belangstelling voor bestaat. De provinciale website versterkt de adviesfunctie van de lokale bibliotheken richting het onderwijs.” De brochure wijst ook op de mediacoaches uit bibliotheken en scholen.

“Bildung” actueel

Bij b. staat dat het ideaal van “Bildung”, zij het in een andere context en met nieuwe termen, nog verrassend actueel is. “Empowerment” van de burger, het bevorderen van “actief burgerschap” en het versterken van de sociale samenhang is voor bibliotheken nog

steeds een belangrijke maatschappelijke opdracht.

De bibliotheek vervult hier een functie, omdat zij één van de weinige laagdrempelige, uitnodigende plekken in het publieke domein is die openbaar en voor iedereen toegankelijk is. De bibliotheek heeft geen commercieel oogmerk. Je hoeft geen lid te zijn om van veel diensten gebruik te maken. Iedereen wordt actief en deskundig geholpen met het zoeken naar informatie op maat.”

En: “Het netwerk van de bibliotheken bevindt zich door de vele locaties in de haarvaten van de Brabantse samenleving; in steden, dorpen en kleine kernen. Dat is uniek. Juist dat netwerk is voor de provincie een waardevol instrument wanneer het gaat om het tegemoet treden van sociaal-maatschappelijke problemen op het gebied van voorlopers en achterblijvers in de samenleving.”

Sterke verwevenheid

Bij c. wordt vermeld dat er een sterke verwevenheid is tussen bibliotheek en onderwijsnetwerk. “De bibliotheek maakt vaak deel uit van de lokale Educatieve Agenda. Meer dan 90% van de onderwijsinstellingen werkt samen met de bibliotheek. Lokale bibliotheken zijn een aantrekkelijke partner, onder meer omdat zij bovenlokaal ontwikkelde kennis of producten kunnen inzetten op het gebied van leesbevordering, cultuureducatie en mediawijsheid.”

Ook andere instellingen, zowel in het publieke als private domein, worden genoemd.

Zie ook op: www.bnbibliotheek.nl

Bibliotheek.nl vraagt voor 2011 € 11,1 miljoen aan OCW

De Stichting Bibliotheek.nl heeft bij OCW voor 2011 € 11,1 miljoen subsidie aangevraagd (of is van plan dat te doen). Dit blijkt uit het stuk *Stichting Bibliotheek.nl; Subsidieaanvraag OCW 2011* van 20 oktober 2010. Dit stuk circuleert in cyberspace.

Op de vraag aan **Peter van Eijk**, directeur Bibliotheek.nl, of de gelden al zijn aangevraagd en wanneer het stuk (en het beleidsplan 2010-2012 – zie Nieuwsbrief juni 2010) op de website van Bibliotheek.nl komen, kwam nog geen reactie.

De begroting 2011 bestaat uit € 16,4 miljoen. Aan de inkomstenkant gaat het om de € 11,1

miljoen van OCW en om € 5,3 miljoen aan “opbrengsten”.

De OCW-subsidie (€ 11,1 miljoen) bestaat uit € 9,1 miljoen aan innovatiesubsidie en € 2 miljoen aan instellingsubsidie.

De opbrengsten (€ 5,3 miljoen) bestaan uit de bekende € 3,6 miljoen uit de branche voor digitale content (de € 0,22 per inwoner werkgebied) en € 1,7 miljoen als bijdrage van het SIOB. Zoals al eerder vermeld is, staat in de begroting in het SIOB-beleidsplan 2010-2012 een bedrag voor de digitale infrastructuur.

Lastenkant

Aan de lastenkant van de begroting van Bibliotheek.nl staan:

I. Activiteitenlasten

- Doorontwikkeling digitale infrastructuur	
1. Presentatie (o.a. Website infrastructuur, Content Management Systeem (CMS), Digital Content Repository (DCR), Widget store)	€ 4.087.000
2. Zoeken (o.a. de Nationale Bibliotheek Catalogus)	€ 1.837.000
3. Vinden (integratie met de lokale bibliotheeksystemen)	€ 400.000
4. Bestellen (o.a. Centrale functionaliteit, online lid worden)	€ 1.335.000
5. Leveren	€ 291.000
6. Klantgerichtheid (o.a. Customer Relationship Management (CRM), Datawarehouse (DWH))	€ 510.000
<i>Subtotaal digitale infrastructuur</i>	<i>€ 8.460.000</i>
- Inkoop digitale content	€ 3.700.000
- Technisch beheer en hosting	€ 836.000
- Overige activiteiten (o.a. R&D, Marketing en communicatie)	€ 1.224.000
II. Beheerslasten	
- Personeels- en kantoorlasten	€ 2.180.000
Totaal	€ 16.400.000

De Stichting Bibliotheek.nl heeft, gelet op de rol van het SIOB bij de beoordeling van subsidieaanvragen, overleg gevoerd met het SIOB over de aanvraag.

Effectieve samenwerking

In de aanvraag staat vermeld dat Bibliotheek.nl klein en hoogwaardig is en dat Bibliotheek.nl streeft naar effectieve samenwerking met branchepartijen als NBD/Biblion en de Stichting Samenwerkende PSO's en met netwerkpartners als KB, Digitale Bibliotheek Nederlandse Letteren (DBNL), de CDR en de NOS.

Ruim voldoende draagvlak nodig

Het stuk meldt dat alle relevante innovatieve maatregelen, gezien de positie van Bibliotheek.nl in een gedecentraliseerd stelsel, moeten kunnen rekenen op ruim voldoende draagvlak onder de bibliotheken. "Toekomstgericht periodiek overleg met de meest betrokken commissies van de VOB is daarom van het grootste belang."

Samenwerking cruciaal

Het stuk zegt ook dat de PSO's voor een succesvol(le) implementatie en beheer van de webinstrumenten een onmisbare rol vervullen. "Voor het slagen van Bibliotheek.nl is het cruciaal dat zowel met de lokale bibliotheken als met de PSO's intensief wordt samengewerkt. Zowel op de werkvloer als op directieniveau wordt intensief contact onderhouden om de wensen van bibliotheken en hun gebruikers te inventariseren. Bibliotheek.nl onderzoekt momenteel, in nauwe samenwerking met de landelijke stichting van de PSO's en de franchisebibliotheken, hoe zij de gezamenlijke activiteiten en inspanningen kunnen harmoniseren en zo mogelijk integreren. Dat heeft als doel om te komen tot een gemeenschappelijke implementatie en een gemeenschappelijk beheer van de nieuwe infrastructuur en de exploitatie van digitale diensten op landelijke schaal. Uiteindelijk moet dit leiden tot een bundeling van kennis en expertise binnen de branche waardoor het beheer en de exploitatie effectief en efficiënt belegd zijn."

Wat NBD/Biblion betreft, wordt onderzocht welke door Bibliotheek.nl ontwikkelde activiteiten door NBD/Biblion in exploitatie genomen kunnen worden.

Hoge eisen, meer kwaliteit nodig

Het stuk wijst erop dat de digitale dienstverlening aan hoge eisen moet voldoen. Het aantal gebruikers dat ervan afhankelijk is wordt groter, dus ook het afbreukrisico. De kerndiensten zullen 24x7 uur in de lucht moeten zijn. Dat is nu veelal in de regio's of bij afzonderlijke bibliotheken niet zo geregeld. Er is meer kwaliteit en meer capaciteit nodig. Bibliotheken (en nieuwe eindgebruikers) zijn autonoom en er is dus geen sprake van gedwongen winkelnering. "Voor de bibliotheken geldt dat ze ook niet allemaal op hetzelfde moment aansluiten, maar dat ze dit geleidelijk één voor één doen. De consequentie van deze twee aspecten is dat de infrastructuur en de digitale diensten in één keer kwalitatief goed moeten zijn, omdat anders het momentum wordt verloren en zal blijken dat een aantal klanten niet mee gaat doen. Het principe is: laten zien en door kwaliteit overtuigen en over de streep trekken."

Structurele financiering noodzakelijk

Het stuk zegt ook dat een structurele financiering een noodzakelijke - maar niet voldoende - voorwaarde is voor het professioneel kunnen beheren, onderhouden en uitbouwen van de "aangelegde" infrastructuur, met een kwaliteitsniveau dat voldoet aan de gewenste eisen. "Een lange-termijnperspectief is daarvoor overigens ook erg belangrijk, omdat zonder een dergelijk perspectief het aangaan van duurzame arbeidsrelaties (in plaats van tijdelijke contracten) moeizaam is en daarmee het aantrekken van medewerkers met de gewenste kwaliteiten en vaardigheden."

Streven naar 80% marktaandeel

Bibliotheek.nl begint in 2011 met implementeren van de website-infrastructuur bij de bibliotheken die in 2010 zijn ingeloot. Er wordt ook ingezet om de resterende bibliotheken zich te laten intekenen voor implementatie (ervan uitgaande dat ook voor die bibliotheken € 37.000 per bibliotheek beschikbaar is van OCW). Bibliotheek.nl streeft in 2011 naar een marktaandeel van 80% als het gaat om bibliotheken die diensten afnemen van Bibliotheek.nl dan wel zich hebben ingetekend.

Beslissers "meenemen"

Wat marketing en communicatie betreft wil Bibliotheek.nl:

- a. de (her)positionering van het merk bibliotheek goed voor het voetlicht brengen;
- b. een aantal beslissers "meenemen" in de ontwikkelingen (en benodigde besluiten);
- c. het bereik onder speciale publieksgroepen en het grote publiek vergroten.

Bibliotheek 3.0 in 2015

Er komt ook een project Digitale Bibliotheek 2015: de zogenaamde Bibliotheek 3.0. Een toekomstperspectief zal worden uitgewerkt.

Bibliotheek.nl wijst op de noodzaak van sociale innovatie (cultuurveranderingen en organisatieontwikkeling). Bibliotheek.nl levert graag een bijdrage aan het programma van VOB/WOB.

Opschaalbaar, herhaalbaar, betaalbaar

Over de projecten die eind dit jaar afgerond moeten zijn (met het bedrag van € 7,5 miljoen aan OCW-gelden uit 2009) zegt het stuk dat het SIOB primair verantwoordelijk is voor de monitoring van deze projecten op de vastgestelde criteria: herhaalbaar en opschaalbaar. "Bibliotheek.nl en SIOB zullen gezamenlijk grondig evalueren welke projecten op grond van deze criteria in aanmerking komen voor aansluiting op de digitale infrastructuur van Bibliotheek.nl. De structurele betaalbaarheid van deze projecten speelt daarin een belangrijke rol."

Bibliotheek.nl maakt planning

Bibliotheek.nl gaat tussen nu en half december met de PSO's praten over de werkzaamheden die nodig zijn voor de implementatie van de White label website, de Nationale Bibliotheek Catalogus en het Datawarehouse bij de bibliotheken in 2011. Dat staat op de website van Bibliotheek.nl (www.stichtingbibliotheek.nl). Op basis van deze gesprekken wordt er een planning gemaakt.

Vanaf het eerste kwartaal 2011 benadert Bibliotheek.nl de ingelote bibliotheken voor een gesprek over de wijze van implementatie en de werkzaamheden die op lokaal niveau gedaan moeten worden.

Voor de lijst van ingelote bibliotheken zie: www.stichtingbibliotheek.nl.

Wie wil weten met welke bibliotheken Bibliotheek.nl al *intakegesprekken* heeft gevoerd,

moet even kijken op de twitterpagina van accountmanager **Naomi Deegenaars**: <http://twitter.com/naode>.

NBC: in december *proof of concept*; bouw z.s.m. daarna

"De NBC zit inmiddels volop in de ontwerpfase en alles loopt voorspoedig. Begin december wordt de ontwerpfase afgerond in de vorm van een werkende proof of concept (POC). De bouw is nog niet gestart, maar zal aanvangen zo snel mogelijk na de afronding van de ontwerpfase. Dan wordt ook bekend wie de bouw gaat doen."

Dit antwoordde **Annerie Lotterman**, die binnen Bibliotheek.nl belast is met de aanbestedingen, op de vraag wanneer de bouw van de Nationale Bibliotheek Catalogus zal starten en wie de bouw gaat doen.

Annerie meldde eerder (Nieuwsbrief augustus) dat het ontwerpen gegund is aan OCLC. Zij meldde toen over de bouw: "Voor de bouw van de NBC geldt dat we raamcontracten hebben afgesloten met OCLC en het consortium waar NBD/Biblion de penvoerder van is. OCLC heeft alleen ingeschreven op de aanbesteding en NBD/Biblion heeft samen met Ex Libris ingeschreven als consortium. Met zowel OCLC als NBD is een raamovereenkomst afgesloten. Op heel korte termijn zullen met beiden afspraken gemaakt worden over de concrete activiteiten die bij de bouw moet worden verricht. Abusievelijk is in NRC Handelsblad terecht gekomen dat de software wordt gebouwd door Ex Libris. Dit is, blijken hetgeen ik in het voorgaande schreef, niet de gehele waarheid. De software zal worden gebouwd door ofwel beide partijen met wie we een raamovereenkomst hebben gesloten, ofwel door een van de partijen. Hier gaan we de komende periode afspraken over maken."

Het is dus nog niet bekend voor welke variant wordt gekozen:

- OCLC alleen;
- Consortium NBD/Biblion alleen;
- OCLC en NBD-consortium samen.

Business case één landelijk systeem kan interessant zijn

Johan Stapel van de KB, bij Bibliotheek.nl projectmanager voor de Nationale Biblio-

theek Catalogus, zou het interessant vinden eens een *business case* te maken voor een landelijke bibliotheekstelsel.

Dat zei hij 14 oktober op de site *Bibliotheek 2.0* in antwoord op een vraag van **Peter Delsman** van Bibliotheek Rotterdam.

De vraag van Delsman luidde: "Als bibliotheekcollecties nu in [Worldcat](#) worden geladen, zijn deze wel vindbaar (bezitsinformatie) maar de **beschikbaarheid** kan alleen worden opgevraagd door de (kwetsbare) koppeling op ISBN, ISSN en PPN (Pica Productie Nummer) met de lokale catalogus die weer de uitleendata uit het lokale bibliotheekstelsel ophaalt.

Gaat de Nationale Bibliotheek Catalogus ook die rol overnemen? D.w.z. komt er ook een nationaal bibliotheekstelsel (tot nu toe onmogelijk gebleken)? Of is hier een rol weggelegd voor het complexe VDX-stelsel van Zoek&boek met zijn beperkingen?"

Korte en lange termijn

Stapel antwoordde: "Op deze vraag is een korte-termijn-antwoord en een lange-termijn-antwoord mogelijk.

Mijn korte-termijn-antwoord is: Zichtbaarheid in WorldCat helpt momenteel alleen bij het localiseren van een item. Aanvragen kan nog niet. WorldCat linkt gebruikers door naar het lokale bibliotheekstelsel dat de gebruiker kiest, waarbij - nadat de gebruiker zijn postcode heeft ingetikt - de meest nabije bibliotheek als eerste wordt getoond. Om een aanvraag in te dienen, moet de gebruiker naar zijn eigen bibliotheekcatalogus gaan. Zodra WorldCat Nederlandse gebruikers een Nederlandse aanvraagknop aanbiedt, wordt het mogelijk om direct een aanvraag in te dienen in een landelijk aanvraagstelsel.

De korte-termijn-acties zijn dan:

1. Laad de bezitsgegevens van alle bibliotheken in het GGC dat is verbonden met WorldCat. Bibliotheek.nl is inmiddels met als partners OCLC en NBD/Biblion begonnen met de voorbereidingen van deze actie, ook bekend als SIOB-aanbesteding D1b.
2. Regel via het GII-consortium (UKB, VOB, Plusbibliotheken) met OCLC dat er een aanvraagknop komt in WorldCat."

Geen makkelijk antwoord

Stapel verder: "Mijn lange-termijn-antwoord is: De Nationale Bibliotheekcatalogus zal de Nationale 1stopshop worden voor alle Neder-

landers die vrijuit informatie willen kunnen ontdekken, zoeken, vinden en aanvragen. De NBC regelt daarbij de connectie met de collectie. De vraag of er een landelijk bibliotheekstelsel moet komen is niet makkelijk te beantwoorden. In de beleving van de gebruiker lijkt de NBC misschien al op een landelijk bibliotheekstelsel. Wij weten beter. Onder de motorkap zit het best ingewikkeld in elkaar. Er zijn vele lokale systemen die moeten worden benaderd door centrale services. Ook de bedrading van het bibliografisch netwerk lijkt kwetsbaar, aangezien lokale catalogi op nogal wat verschillende manieren zijn ingericht. Er ontbreekt nogal eens een identifier en er is nogal wat variëteit in bijvoorbeeld materiaaltypes. De praktijk van Zoek&boek toont dat aan."

Kosten één systeem hoger?

"Als er draagvlak bestaat voor een nationaal bibliotheekstelsel, zouden we daarvoor eerst eens een goede *business case* voor moeten opstellen. Wellicht komen we er dan achter dat het bestaande netwerk van lokale systemen en de bestaande koppeling met VDX sterker is dan we dachten en de implementatie- en exploitatiekosten van een landelijk systeem hoger zijn dan we nu met zijn allen betalen voor de lokale Bicat-, Vubis-, LBS-, Concerto-, Clientrix- en Sisis-systemen..."

De lange-termijn-acties zouden dan zijn:

1. Ga standaarden hanteren bij de implementatie van lokale bibliotheeksystemen.
2. Ga levercondities en condities landelijk uniformeren.
3. Maak een degelijke *business case* voor een landelijk bibliotheekstelsel."

Tot zover Johan Stapel.

Voor de hele gedachtewisseling: zie bibliotheek20.ning.com/forum.

Aanwas e-books in e-portal van NBD/Biblion stagneert

De enige uitgever die bereid was e-books te leveren voor het e-portal van NBD/Biblion, NDC/VBK, heeft de levering van nieuwe titels opgeschort. Dat schrijft **Ferdy Vermeulen** van de NBD in een e-nieuwsbrief die gepubliceerd is op de website van NBD/Biblion. In de nieuwsbrief staat: "NBD/Biblion is twee jaar geleden, als eerste in Nederland, gestart met het exploiteren van een eBook portal.

Eerder dit jaar heeft de inkoopcommissie van de VOB een stuurgroep eBooks opgericht en zag zich daarin in september bevestigd door de VOB, Bibliotheek.nl en het SIOB. Het gevolg hiervan is dat er onduidelijkheid is ontstaan met betrekking tot de continuïteit. De stuurgroep eBooks is in het leven geroepen om te onderzoeken welk exploitatiemodel rond eBooks het best aansluit bij de vraag vanuit de bibliotheken. Op dit moment is nog onduidelijk welk model hier uit zal komen, maar duidelijk is wel dat in het nieuwe model gebruikersgemak en een groter aantal beschikbare titels de focuspunten zijn (<http://www.stichtingbibliotheek.nl/E-books.htm>). Of dit nieuwe model ook daadwerkelijk kan worden gerealiseerd, kunnen wij niet voorspellen, en is natuurlijk geheel afhankelijk van de onderhandelingen met de rechthebbenden. Duidelijk is in ieder geval wel dat de stuurgroep de *ePortal* van NBD/Biblion niet het meest gewenste exploitatiemodel acht. Zolang er geen beter alternatief beschikbaar komt, zal NBD/Biblion echter doorgaan met de huidige *ePortal* zodat u uw leden van dienst kunt blijven met het uitlenen van eContent.”

Onderhandelingen

“Indertijd heeft NBD/Biblion een overeenkomst gesloten met uitgeverij NDC/VBK voor de levering van eBooks voor de *ePortal*. Onderdeel van deze overeenkomst was dat er een leenvergoeding betaald wordt per uitleening, een gelijk bedrag als voor een papieren boek. Dit in afwachting van een definitieve regeling voor leengeld voor eBooks. Deze definitieve regeling is echter een verantwoordelijkheid van de VOB, zoals men dit ook geregeld heeft voor alle andere materiaal-soorten. NBD/Biblion exploiteert vervolgens binnen deze kaders.

De onderhandelingen tussen VOB en de rechthebbenden zijn echter nog steeds niet afgerond. Men heeft inmiddels wel vastgesteld dat een eBook niet onder de bestaande leenrechtregeling valt. Het in de ogen van NDC/VBK trage verloop van deze onderhandelingen, was voor deze partij aanleiding om de levering van nieuwe titels voor onze *ePortal* op te schorten. Vanzelfsprekend betreft NBD/Biblion deze gang van zaken in hoge mate.”

Gevolgen

“Doordat NDC/VBK het contract heeft opgezegd kan NBD/Biblion tot 31-12-2010 nog

titels van deze uitgeverij aanbieden via de *ePortal*. Na deze datum mogen wij geen titels van NDC/VBK meer leveren. De al gekochte titels kunnen bibliotheken natuurlijk ook na 1-1-2011 gewoon blijven uitlenen.

Voorlopig zal de aanwas van nieuwe eBook titels in de *ePortal* dus stagneren. Wij benaderen permanent ook andere uitgevers voor de levering van titels voor de *ePortal*. Het toevoegen van eAudiobooks gaat echter wel gewoon door; we streven naar het toevoegen van circa 100 titels het komende jaar. Bibliotheken die nog geen ePortalklant zijn, kunnen in ieder geval nog tot 31-12-2010 aansluiten en de complete titelset aanschaffen. Binnenkort zullen wij de huidige klanten van de *ePortal* nader informeren over de ontstane situatie.

We hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben. Voor vragen kunt u contact opnemen met Ferdy Vermeulen, accountmanager, per telefoon: 06-21 42 48 24 of via e-mail: vermeulen@nbdbiblion.nl.”

Zie ook: www.nbdbiblion.nl/nieuwsbrief.

Europese wetgeving

De Nieuwsbrief van september meldde dat e-books in verband met Europese wetgeving niet hetzelfde behandeld kunnen worden als papieren boeken en dat ze dus ook niet onder het leenrecht gebracht kunnen worden. Voor uitleening is steeds toestemming van de rechthebbenden vereist. De Nieuwsbrief van september meldde ook de komst van de stuurgroep e-books en een projectorganisatie.

De stuurgroep is inmiddels het project ELMO (= E-books Library Made Operational) gestart.

Zie ook: www.debibliotheeken.nl.

Bibliotheek Rotterdam doet niet mee aan centrale huisstijl

De Bibliotheek Rotterdam gaat niet meedoen aan de nieuwe, landelijke huisstijl die hoort bij de White label website. Dat antwoordde directeur **Gerard Reussink** desgevraagd op de vraag aan de vier directeuren van de G-4-bibliotheken of zij, nu ze als WSF-bibliotheek € 75.000 van OCW hebben ontvangen, ook meedoen aan de huisstijl.

Reussink reageerde als volgt: “Bij mijn weten wordt er op dit moment ook nog gezocht bij Bibliotheek.nl naar een oplossing voor bibliotheken die qua huisstijl niet *mogen* overstappen naar de landelijke VOB-stijl (de 'gemeen-

tebibliotheken'). De website als zodanig wordt ontwikkeld, mede in samenwerking met onze ICT-afdeling, om widgets en CMS goed toepasbaar te krijgen. De look and feel is een andere kwestie. Ik zie dus nog steeds geen problemen en ga er ook van uit dat het niet op een of andere beeldmerkwestie zal blijven hangen of we met z'n allen dezelfde websitetechnologie gaan hanteren.

Ik heb momenteel geen mogelijkheden en geld om een heel andere huisstijl te introduceren. Wellicht komt dat ooit na een verzelfstandiging weer aan de orde. Ik zoek verder zo veel mogelijk aansluiting bij wat we als bibliotheken gezamenlijk doen."

Charles Noordam (Bibliotheek Den Haag, een gemeentebibliotheek die net een eigen nieuwe huisstijl heeft) antwoordde: "Ik ga binnenkort met Bibliotheek.nl praten over een aantal vragen die wij nog hebben, o.m. inderdaad t.a.v. de huisstijlverplichting. Het lijkt me niet handig om op voorhand dat gesprek te belasten met allerlei uitspraken hierover. Ik ga ervan uit, dat wij er samen uitkomen."

Hans van Velzen (OBA, waar net de bestaande huisstijl in groot formaat op de zijgevel is gezet, zichtbaar op de looproute vanaf het centraal station) gaf geen reactie. Ook **Ton van Vlimmeren** (Gemeentebibliotheek Utrecht) reageerde niet.

Signalering en opinie

Boeteliefde hier en daar groter dan boekenliefde?

Wim Keizer

Een particulier persoon, **Kees den Boogert**, adviseur op het ministerie van Financiën, heeft de website www.boekenliefde.nl opgezet.

Dat meldde **Mark Deckers** van BV Blauwe Brug op zijn weblog: <http://www.markdeckers.net/2010/11/blind-date-met-boekenliefdenl-met.html>.

Attenderingsservice

Het bijzondere van de website is dat Den Boogert ook een attenderingsservice voor het verstrijken van de uitleentermijn van bibliotheekboeken op zijn site heeft. Het blijkt dat bibliotheekgebruikers bereid zijn hem de daartoe benodigde pasgegevens te verstrekken.

Blijkens reacties naar Mark Deckers zijn niet alle bibliotheekdirecteuren er blij mee, daar zo'n service verlies aan boete-inkomsten kan betekenen:

<http://www.markdeckers.net/2010/11/ruzie-om-boekenliefde.html>.

De boeteliefde blijkt hier en daar dus groter dan de boekenliefde.

Wat is belangrijker?

Persoonlijk zou ik het interessant vinden als bibliotheken die zeggen de boete-inkomsten niet te kunnen missen aantonen wat ze in hun dienstverlening zo belangrijk vinden dat ze het zonder die boete-inkomsten niet kunnen handhaven. Het moet dan volgens mij iets zijn dat veel belangrijker wordt gevonden dan blijde klanten die tijdig aan boete ontsnappen. Overigens zijn er, denk ik, ook klanten die de boete gewoon zien als leengeld en er helemaal geen moeite mee hebben: *hoe langer je iets leent, hoe duurder het is*, wordt door sommige gebruikers normaal gevonden.

Signalering

Arie ging op safari

Veertig jaar geleden ontstond er een ambitieus plan: *één automatiseringssysteem voor alle Nederlandse gemeenten*. Het Samenwerkingsverband voor de Overkoepeling van de Automatisering bij de Gemeenten (SOAG) werd in het leven geroepen.

Kwam er uiteindelijk ook één automatiseringssysteem? Neen. Wat waren de oorzaken daarvan? "*Als het niet echt moet, werken gemeenten liever niet samen*", zegt *Binnenlands Bestuur* van 20 november 2009.

In dat nummer van het blad stond onder de kop *Arie gaat op safari* een hilarisch, maar ook leerzaam interview met pionier **Arie Schinkel** (toen 87):

<http://www.binnenlandsbestuur.nl/Home/all/arie-gaat-op-safari.147813.lynkx>.

Reactie van **Gerard Reussink** hierop, onder dit interview: "Geweldig deze geschiedschrijving. Opgetekend uit de mond van degene die alles heeft meegemaakt. Ik ben er voor een stuk getuige van geweest en bij betrokken geweest bij de VNG. Nu 30, 40 jaar later moet je constateren dat samenwerking in de publieke sector nog steeds heel veel weg heeft van hoe het toen ging."

Signalering VNG worstelt met contributie

De leden van de VNG hebben 8 juni 2010 een contributievoorstel voor 2011 afgewezen. Dat meldt *VNG Magazine* van 22 oktober 2010. De VOB is dus niet de enige vereniging die worstelt met een discussie over contributie, rechtvaardigheid en wat-krijg-ik-ervoor.

Volgens gemeenten heeft het VNG-bestuur nog onvoldoende in de gaten wat de bezuinigingen betekenen. Er is een rechtvaardig en eenvoudig contributievoorstel nodig, waarin de contributie mee ademt met de financiële ruimte van de gemeenten. Ook moet er een perspectief komen voor de langere termijn. Er wordt gepleit het accres van het Gemeentefonds als graadmeter te zien. Voor 2011 wordt voor de contributie de nullijn gehanteerd.

Wat de VOB betreft: zie: www.debibliotheken.nl.

Signalering Kunnen historici websites straks nog raadplegen?

Volgens **Adam Farquahar**, belast met digitale projecten in de British Library, heeft de wereld betere documentatie van het begin van de 20ste eeuw dan van de 21ste eeuw. Toen was documentatie alleen nog papier, nu zijn er ook veel websites. Maar die verdwijnen als de eigenaar geen geld of interesse meer heeft. En bedrijven als Google indexeren het internet wel, maar archiveren geen websites.

Dit signaleert *The Economist* van 23 oktober 2010 onder het kopje *Born digital*. Zie ook: www.economist.com.

Het blad schrijft dat op aandrang van **Brewster Kahle**, in 1996 oprichter van het *Internet Archive*, ook nationale bibliotheken zijn begonnen zich druk te maken over bewaren van websites. In 2003 lanceerden elf nationale bibliotheken en het Internet Archive het project *International Internet Preservation Consortium (IIPC)* voor het archiveren van "born digital"-informatie. Daar doen nu 30 grote bibliotheken aan mee.

Maar wat blijkt: de taak is onmogelijk. Eén reden is de grote hoeveelheid data op zich. Er zijn al verscheidene petabytes (1 PB = 2⁵⁰ bytes ofwel 1 miljoen GB) verzameld. Dan is het een probleem hoe de data opgeslagen

moeten worden in een *format* dat in de komende eeuwen ook nog raadpleegbaar is. Oude manuscripten zijn nog steeds leesbaar, maar veel digitale media zijn alleen nog leesbaar op fragiele en antieke apparaten.

Ingewikkelder

Het IIPC heeft één format vastgesteld, om het waarschijnlijker te maken dat historici een apparaat kunnen vinden om het te lezen, maar één soort oplossing dekt niet alle content. Bovendien worden websites in toenemende mate voorzien van pagina's die gebaseerd zijn op ingewikkelde *data sets*.

Audio- en videoprogramma's die gebaseerd zijn op formats zoals Windows Media Player vormen een andere uitdaging, want wat gebeurt er als Microsoft in 2210 failliet zou zijn? Het grootste probleem is het geld. De British Library schat dat opslaan van digitale informatie de helft kost van fysieke informatie, maar er is een heleboel meer digitale informatie.

Keuzes maken

Nationale bibliotheken hebben besloten zich te concentreren op een eigen domein, gekoppeld aan de landenuitgang (uk, fr). Maar voor landen met grote hoeveelheden digitale informatie, zoals de VS en Groot-Brittannië, kan niet verwacht worden dat alles wordt bewaard. Er moeten dus keuzes gemaakt worden.

De "dagelijkse dood" van talloze websites heeft een nieuw gevoel van urgentie gebracht. Dit betekent het omarmen van het concept van *permanent beta*: als iets *moet* gebeuren, is het beter om het slecht te doen dan helemaal niet. Absolute perfectie kan hier niet worden nagestreefd.

Kort nieuws

Dalingen leners en uitleningen

CBS Statline laat zien hoe het verloop van uitleningen en lenersaantallen in openbare bibliotheken in de periode 1999-2009 is geweest.

In 1999 nog 58,5 miljoen uitleningen fictie volwassenen, in 2009 39,7 miljoen.

Voor non-fictie zijn deze cijfers: 1999 26,3 miljoen, 2009 12,5 miljoen.

De totale collectie was in 1999 43,2 miljoen banden, in 2009 32 miljoen.

In 1999 waren er 2,27 miljoen ingeschreven volwassen gebruikers, in 2009 1,94 miljoen. Het aantal jeugdleden bleef stabiel op iets meer dan 2 miljoen.

Meer cijfers op: <http://statline.cbs.nl>.
(met dank aan **Mark Deckers** voor de signalering van dit tien-jaren-overzicht: www.markdeckers.net).

3% voor opleidingen

De VOB heeft er bij de Stichting Certificering op aangedrongen de 3% in de begroting voor opleidingen, die niet meer in de nieuwe certificeringseisen staat, te blijven hanteren: www.debibliotheken.nl.

CAO 2010-2011 rond

Er is een definitief CAO-akkoord 2010-2011. Zie: www.abvakabofnv.nl en www.wobsite.nl.

Verbetering Schoolbieb

De Stichting Bibliotheek.nl werkt samen met het Ontwikkelcentrum Ede aan de verbetering van Schoolbieb. Zie: www.stichtingbibliotheek.nl.

Samenwerking NOS/Bibliotheek.nl

Tijdens de landelijke opening van de door Mediawijzer.net georganiseerde *week van de mediawijshheid* op 23 november worden drie samenwerkingsprojecten tussen NOS en Bibliotheek.nl gepresenteerd. Zie: www.stichtingbibliotheek.nl.

Geen franchiseorganisatie

De groep van bibliotheken rondom de franchisebeweging "Bibliotheek Nederland" heeft besloten geen organisatie in het leven te roepen. De kosten die daarmee gemoeid zouden zijn, kunnen of willen bibliotheken naar verwachting niet opbrengen. De Nieuwsbrief vernam dit uit betrouwbare bronnen. Wel zullen de ontwikkelde retailformules op een of andere manier aangeboden blijven worden aan bibliotheken.

Op de vraag aan **Thijs Torreman**, voorzitter van de stuurgroep, hoe het verder gaat met het initiatief van de (oorspronkelijk) tien bibliotheekdirecteuren kwam nog geen antwoord.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD).

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren, www.libraryservices.nl/nvd of www.netwerkvandirecteuren.nl.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. **Graag zelfs**. De bibliotheekvernieuwing verdient discussie *in het openbaar*. Reacties zijn van harte welkom en worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.